

VALTULANE

NR.11/12(51/52) 1991 SÜGISEKUU/HINGEDEKUU ILMUB JUUNIST 1987

JUHATUSES 5. SEPTEMBRIL

Võeti tööle:

ELENA PAJUMAA - Ingliste osakonna juuksuriks 1. septembrist
KALJU KALDA - viidi üle ehitustöolisest spordikompleksi juhatajaks 9. septembrist

Vabastati töölt omal soovil:

ERKKI SUSI - 9. septembrist
JAAN KÕRTSINI - 10. maist
MARJE LIIVET - 30. juulist
JUTA VASLI - 30. juulist
JANEK JÜRGENS - 4. septembrist
EINAR VAALBERG - 16. septembrist

Vabastati töölt seoses pensionile jäämisega:

MILVI LEINARU - 1. septembrist
HEINO LEINARU - 1. septembrist

Mitmesugustele avaldustele vastati järgmiselt:

LEIDA ELLUS - otsustati välja maksta Johannes Saarelt ühistatud vara.

ENE ROMANOVSKI - anti võimalus olla kodus kuni lapse 4-aastaseks saamiseni

SALME LEHTLAAN - Kutsari küüni tagastada praegusel momendil pole võimalik, sest seda kasutab Valtu taimekasvatuse ühistu põllutööriistade hoidmiseks.

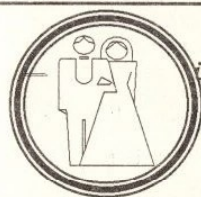
HELMİ RAUDKATS - otsustati talle mitte müüa Lau ÜPE, kuna see on mõeldud lüpsja ametikorteriks.

Veel arutusel olnud küsimusi:

1) Kooliõpilaste toitlustamisel lähtutakse järgnevast põhimõttest:

- ühe ja kahelapselised pered tasuvad oma laste koolilõuna eest ise;

- peredes, kus on üle kahe lapse, saavad kolmas, neljas jne. laps tasuta toidu; *Järg lk. 2*

Võõra maantee kaja
kaugusesse kaob
ühite teed vaid vaja
on meil õnne jaoks

**Õnne ühisesse
kodusse!**

HILLE RIISENBERG ja
TOOMAS ALTBURG 6. september

RAHVAKALENDER

8. september - Ussimaarjapäev
20. september - Madisepäev
29. september - Mikklipäev

13. oktoober - Lõikustänapüha
14. oktoober - Kolletamispäev
18. oktoober - Luukapäev
28. oktoober - Simunapäev
(Siimoni e. Juudapäev)
31. oktoober - Usupuhastuspüha

**ÕNNITLEME
LAPSE
SÜNNI
PUHUL!**

Liivakastis liiva-
tera,
viljavakas vilja-
tera,
lõngakorvis lõnga-
kera,
meie toas on silma-
tera.

HELMİ RAUDKATS ja
URMAS JOAKIT tütar
VICTOORIA 2. august
*****

ANNE ja VALTER NÕMMIK
tütar KATI 14. august

Täna lehes:

- * Juhatuse ja vallavolikogu otsused
- * A/Ü esinaine luigelaul
- * Muinasjutt Ingliselest
- * Reisimuljeid Otsantširast
- * Kooliaasta algas
- * Uus järjejutt: August Isa-ku päevik IMaailmasõjast

**PALJU
ÕNNE!**

Kestab päeva päiksekuldne ime,
uskumatu, et saab õhtuks see
Ja et kõik, mis muinasjutu-
line,
möödub meist me
ajalikul teel.

95

MARIE SULLO 12. oktoober

80

ELLA SUSSI 13. oktoober
MARIE PÕLMA 27. oktoober

65

RICHARD NIINSALU 30. oktoober

60

TENNO TEETS 26. oktoober

50

HILVE KRAFT 11. oktoober
KALJU LAOVÄLI 6. oktoober

Algus lk. 1

- üksikemadel, kellel on üle ühe lapse, saavad teine, kolmas jne. laps tasuta toidu.
- laste arvu määramisel arvestatakse ka keskkoolis õppivaid, lasteaias käivaid ja koduseid lapsi, ei arvestata aga tehnikumides õppivaid lapsi.
- 2) Laenude andmisel järgitakse põhimõtet, et jooksvalt tasumata jäänud summalt võetakse 3%. Esimesel aastal laenuprotsenti ei võeta.
- 3) Neilt töötajatelt, kellel on maad üle ettenähtud normi, hakatakse sisse nõudma maakasutusmaksu.
- 4) Volinikud saavad kinnitamiseks kaks soodustust naiste puhkuse osas:
  - naistele, kellel on kuni 3 a. vanune laps ehk 2 või enam kuni 12 a. vanust last, antakse 3 päeva tasulist lisapuhkust aastas.
  - naistele, kellel on kuni 12 a. vanuste laste hulgas 1 või rohkem kuni 3 a. vanust last, antakse 6 päeva tasulist lisapuhkust aastas.
- 5) Otsustati peatada majandile kuuluvate majade müük soodustatud tingimustel kuni maaseaduse ja omandireformi seaduste vastuvõtmiseni.
- 6) On lootust Ingliste solgimajanduse olukorra parandamiseks, sest nimetatud küsimuse kallal töötab majandusühistu juhataja E. Maltzar, kes järgmisele juhatajale vastava projekti esitab.
- 7) Uued tariifsed töötasud alates 1. septembrist:

	A	B
I	1.10	1.20
II	1.30	1.45
III	1.50	1.60
IV	1.65	1.80
V	1.90	2.10
VI	1.15	2.45

Märkus: Kõiki juhatuses arutatud küsimusi ja vastuvõetud otsuseid ei pea toimetuse vajalikuks lugejaskonna ette tuua, osa sellepärast, et nad on kitsalt isiklikud, teine osa sellepärast, et nende täitmise tähtaeg on lehe ilmumise ajaks ammu möödas. Juhatus otsused saadetakse igasse ühistusse, kus nendega on võimalik põhjalikult tutvuda.

Kehtna valla omavalitsuses

Kehtna vallavolikogu pärastsovine koosolek toimus 27. augustil. Volikogu 20 liikmest oli kohal 19 saadikut. Volikogu koosolekust võtsid osa ka vallavalitsuse liikmed. Koosoleku päevakord:

- * Taludele maakasutuslubade andmine - ettekandja maakorraldaja Andres Vainu.
- * Majandite maabilansist mahaarvamine - ettekandja maakorraldaja Andres Vainu.
- * Asutamisloa andmine aktsiaseltsile "RAKENDUS" - ettekandja jurist Tarmo Mett
- * Eelarve ülelaekunud summade suunamine - ettekandja pearaamatupidaja Hele-Mall Bärengrub
- * Muud finantsküsimused - ettekandjad J.-M. Bärengrub ja T. Mett

* Kevadel tegi volikogu otsuse taludele maid mitte eraldada enne 1. oktoobrit. See otsus takistab vastsetel talunikel alustada õigeaegselt sügisest maaharimist. Volikogu otsustas oma otsuse tühistada ning eraldada talumaid juba sellel istungil. Valtu Põllumajandusliku Osühistu maadest eraldati järgmised talud:

- Lembit Miilenile Pae küla Vanatoa talu - üldpind 9,0 ha, metsamaad 10,5 ha.
- Vello Tihemaale Pae küla Turu talu üldpinnaga 24,5 ha, millest haritavat maad 12,9 ha, metsamaad 5,7 ha.
- Mihkel Viikmaale Ingliste küla Allika talu üldpindalaga 23,5 ha, millest haritavat maad 13,8 ha, metsamaad 4,0 ha. Keila jõe ääres mitte lubada karjatada loomi ja arendada põllumajanduslikku tootmist.
- Elmar Purgele Kumma küla Treihansu talu

üldpindalaga 35,7 ha, millest haritavat maad 7,3 ha, metsamaad 7,3 ha.

- Harri Teetsile Pae küla Alt-Hansu talu üldpindalaga 33 ha, millest haritavat maad 17 ha, metsamaad 12 ha.

Endise Lokuta kolhoosi maadest eraldati maad seitsmele talule ning V. Klementi nim. Ömblustootmiskoondisele.

* Maavalitsus on delegeerinud majandite maafondist talumaade mahavõtmise otsustamisõiguse vallavolikogudele. Maade mahaarvamine toimub pärast lõplikku vormistamist RPUI "Põllumajandusprojekti". Kuna lõpliku vormistamise protsess on pikaajaline, siis volikogu otsustas maabilansist maha arvata talude maad, mis juba aastapäevad on olnud talumaadena kasutuses.

* Aktsiaseltsi "RAKENDUS" moodustas Harri Kio ehituse, remonditööde ja kommertstegevusega tegelemisega. Vallavolikogu otsustas anda aktsiaseltsile kasutamislõa.

* valla eelarvesse on laekunud üleplaanelisi tulusid ning volikogu suunas summasid alljärgnevalt:

- finantseerida osaluse põhimõttel Ingliste mõisahoone restaureerimisel 150 000 rublaga.
- Keava haigla remondiks 20 000 rubla (Keava haigla on saamas Kehtna vallahaiglaks).
- elamumajanduse ja laomajanduse remondiks 60 000.-rbl.

- Eidapere politseikordnikule auto remondiks 2000.-rbl.
- Kehtna ambulatooriumi hambaravikomplekti soetamiseks 40 000.-rubla.
- Volikogu liikmete töötasu koos sotsiaalmaksuga 9240.- rubla.

* Üldhariduskoolide õpilaste ja lastepäevakodude toitlustamiseks on arvestuslikult vaja ca 3 rubla päevas. Valla volikogu otsustas abistada lapsevanemaid, tasudes arvestuslikult iga lapse eest 1.- rubla päevas. Sellest ühest rublast 25 kopikat võib kooli juhtkond jaotada omal äranägemisel, 75 kopikat jääb aga lapse toetamiseks. Kokku suunati õpilaste toitlustamiseks 71 000.- rbl.

* Kinnitati laenuleping Kehtna Vallavolikogu ja V. Klementi nim. Tootmiskoondise vahel. Selle lepinguga sai Vallavalitsus koondiselt 500 000.- rbl. ulatusel protsendita laenu viieks aastaks Eidapere sotsiaalobjektide väljaehitamiseks.

Volikogu esimees S. Ojamuru

Muinasjutt Inglitest

Tere, minu nimi on Argo, jah just, lihtsalt Argo. Olen EPA agronoomia teaduskonnas nüüd juba 5. kursuse tudeng. Viibisin 1991. aasta suvel juhtimispraktikal väljasaatmisega Tartust Valtu osatühistu riiki, kus pidin siis mängima Ingliste taimekasvatuse ühistu üht agronoomilist kohta.

Kõik oli algul loomulikult ilus nagu igas muinasjutus, ette tõtates olgu öeldud, et lõpp on ka ilus nagu ikka ühes muinasjutus.

Mis ma siis võiks arvata teie ühise elu kohta, mille nimeks on pandud osatühistu? On selge, et ühist nime muutmine pole tegelikult ühtegi asja muutnud. Miks? Püüan seda alljärgnevalt seletada.

Inimesed, kallid kaasmaalased, meie pisike Ingliste on hädaohus, teda vaevavad kõikisugu hädad: tal on külm, tal on nälg, teda lõhutakse ja riisutakse, tal pole ühtegi ausat hoolekandjat. Kõik tahavad siit midagi saada, andjaid aga napib ja kui varsti pole enam midagi anda, siis jäetakse Ingliste rahule. "Tore, kas pole?" Muidugi võib öelda "GOPE HE BEDA":

Nüüd asjast. Seda teab Inglistel iga inimene, mis siin puudub, millistest asjadest ei jätku. Kes soovib teada, tulge, küsige ja mõistate, et asi pole lihtne. Olen alati olnud veendunud, et maal elavad rahulikud tööinimesed, kes midagi muud ei tee ega oskagi teha, kui oma lemmiktegevust, see on maaharimine, loomapidamine, tehes seda arukalt ja mõistvalt, aru saades, et see töö on meile hädavajalik nii meile, kui teistele n.ö. "kogu rahva hüvanguks". Aplaus.

Maal ei saa ega tohi töötada need, kes ei mõista, et maad ei tohi narrida, sest narrida saab sel juhul ainult inimene, kes selle narrimisega tegeleb. "Suured sõnad, kas pole!"

Jätkan, kui lubate.

Oma praktika ajal kohtasin siin erakordselt tublisid tööinimesi, kes praktiliselt oma elu juures polegi muud jõudnud kuulada maa jaoks, kes mõistavad, kes nad on ja milleks nad üldse siin, kuid nagu alati, on see tubli vähemus. Suurem osa on ikkagi võtjad, kes ise ei tee ja oma tegemata pärast ka segavad neid, kes midagi tahaks teha. "Ah sa sulii." Neil on oma kindel ettekujutus oma tööst ja nad ei loobu oma valesst kujutusest kunagi. Sest nii on neile mugav.

Ühine kollektiivne töö on kõik see, mis neid peaks siduma, mitte aga lahutama. See on töö, mille tulemusena te loote mingid kindlad väärtused, olgu see siis liha, piim, vilj, kartul jne. Selle eest saate palka. Pole ka uudis see, et mida odavamalt te suudate neid väärtusi luua ja mida kallimalt realiseerida, seda suurem on teie kasum. "Money".

Nii, selge: realiseerimiskadu meie dikteerida ei saa, sest selleks on olemas teised, saame me aga vähendada ainult omahinda, töö, mis me oleme teinud mingi kindla produkti saamiseks. Järelikult sellise kollektiivse töö juures tuleks hakata valima neid, kes majandile ikka rohkem sisse toovad, kui välja viivad. "Punkt".

Kes oskab ja tahab oma tööd teha, sellele pakub töötegemine ausas mõttes rõõmu ja huvi. Ma arvan, et siis pealtvaatajaid ja niisama nohisejaid pole tarvis, kes muud eriti ei jõuagi,

kui oma isiklikke asju ajada, kulutada majandi raha ja tähelepanu tõmmata selleks, et kui palju tema ikka töö teeb.

Ümberringi käib mingi täielik teater, kus mängitakse töötegemist ja mis hüllem, oskamatut ja halvasti kooskõlastatud töötegemist. Minu arust.

Siin on kõige tähtsamal kohal töö s.t. töö, mis sa teed otseselt endale või mõnele sõbrale, kuna tema tegi sinule midagi ära. "Tubli poiss." Viimane töö on aga majandi töö, kui veel kusagilt on aega üle jäänud. Ja siia juurde kuulub veel üks jube ja jõhker joomine, mis on asja kolmas külg. Jääb mulje, et raha ja muud väärtusi siin osariigis ei tunnustata, vaid ainult seda "vanakuradit" ennast. Pudel tuleb ka loomulikult kohe peale tehingu sooritamist ära tarvitada, sest ega see valuuta kannata ootamist. Huvitav on see, et tahes tahtmata on alati ka kõrvalolijaid, olgu see siis paariline tööalal või mõni kõrgema auastmega vend. ja nii päevade kaupa.

Üks tähelepanek on veel, kunagi ei joo terve (näit. töökoda), vaid osa sellest, nii kahe kolme mehe kaupa, üle nelja ei koguneta. Aga sellest juba piisab, et mingi grupitöö õhtule saata.

Joomiseks ei valita kunagi paika, ilma ega vaadata kellaaega. Huvitav on ka see, et alati on kõik kõigea rahul ja tore on.

Tõsi, vahel mõned arusaamatused juhtuvad. Kui ei jõuta ühisele arvamusele, kelle viina ikkagi juuakse jne. Mis mina selle kohta arvan? Alati on iga tegemine tore, kui seda tehakse mõistlikkuse ja mõistmisega. Ja sellisteks asjadeks peab alati olema õige aeg ja normaalne koht. Pahatihti kohta ei valita ja nii lõpevad need ilusad üritused kas maantekraavis või siis skandaaliga tööl ja kodus.

Mehed, annan hüva nõu. Kõigil teil on armastatud abikaasad, pruudid, armukesed. Kui tunnete, et kisub joomaks, ruttu jooksupu koju, tehke end korda, peske, raseerige, sundige seda tegema ka oma väljavalitutel ning kutsuge nad siis õhtul kas siis kõrtsi, teatrisse, kinno või mujale. Uskuge, te ei saa siis kunagi kodus nuhelda, te puhkate ning tunnete ennast pärast suurepäraselt. Õppige, proovige teha nii, et pärast ei peaks piinlikkust tundma, et kuidas see mul ikkagi nii läks.

Mulle tundub, et kui siin majandis õpitakse joomine selgeks selle sõna otseses mõttes, siis kõik ülejäänud peaks tulema iseenesest. Austus, armastus, tahe midagi teha nii nagu seda teevad (valged) arukad inimesed. Ja veel pidage meeles, keegi ei tule teie eest siia Inglitele midagi tegema, kõik mis te teete või tegemata jätate, seda ikka iseendale. Lõpetuseks: õppige inimesi tundma enda seas, ei hakka mina näpuga näitama, kes siin Inglistel midagi teeb ja tegemata jätab, kes on siin peremees, kes neeger, kes mängib töömeest ja kes seda tegelikult teeb. Te teate seda ise ülihästi. Loodan, et ma teid väga ei väsitanud ega vihastanud.

Aga kui ma oleks selle ütlemata jätnud, siis kes seda veel oleks minu eest teinud. Palju jõudu edaspidiseks!

ARGO

Ja kui nad surnuks pole joonud, joovad nad edasi!

P.S. Teen ettepanekud!

1) KORRALDADA JOOMISVÕISTLUSED, osa võivad võtta kõik, kes üle 2 aasta.

Võistlus jagada eraldi kolme klassi:

1.klass: 15-18 aastased - õlu

2.klass: 18-21 aastased - vein

3.klass: üle 21 aastased - viin

konjak jne.

Kõigile võitjatele kindlustada aunimetus "majandi suurim kõri", Koht viinaravil ja täielik majandisse sissesõidu keeld. Ülejäänud kõrid saata tööle, kuna ei oska asja veel täielikult. Võistlusi korraldada kaks korda aastas.

2) Korraldada võistlus "töökoja kõige kõvem viil". Sinna sisse lähevad järgmised konkursid:

1. "Tööle tulek ja äraminek"

2. "Kõige parem viilija aja

peale"

3. "Kõige kõvem suitsumees"

(arvestus/&pakki tunnis)

3) Konkurss juhtidele

1.Valetamisvõistlused rubriigis

"Kes palju teeb ja jõuab"

Arvesse lähevad lubadused, mis peaks algama nii: "Kas usute, et ma teen, toon, ehitan Inglitele jne.

2. Kõige osavamal keelepeksjal keel ära lõigata ja tagasi tööle saata. Parimale lobisejale anda märk "Valtu osatühistu juhataja (direktori) Esimene kandidaat nr.1, nr.2, nr.3.

Jõudu tööle! Argo.

VIIMASED KUUD AÜ ESINAISENA e. TRILOOGIA KOLMAS OSA e. LUIGELAUL (vt. Valtu leht dets. 1989. ja sept. 1990)

Kas mitte liiga ennatlik mõte?

Ei, sest mõte on selles suunas liikunud terve käesoleva aasta ja muutunud kinnisideeks.

Miks?

Tunnen ennast väikese ja jõuetuna selle masina ees, mis ühistuid moodustades käima lükati. Olen muutunud araks, taban end sageli mõttelt, et mis minagi teha saan.

Mis siis on muutunud?

Juhtus see, mida oli ette arvata - esiplaanile kerkis raha ja niigi tagaplaanil olnud inimene nihkus veel enam tagaplaanile. Ühistute juhid otsivad võimalusi, kuidas üksteisel nahka üle kõrvade tõmmata, juhatuseski ollakse valmis üksteisele kõrri kargama. Inimesed lahkuvad töölt ja neile, kes lähevad, katsutakse veel jalga taha panna.

Ja sellepärast?

Sellepärast leiangi, et kõike seda kõrvalt vaadata, mitte tunda, et a/ü liidrina oled kohustatud sekkuma ja samas teada, et sellest mingit kasu pole.

Millal?

Ametis olen aasta lõpuni.

Kes?

Ma teatan oma tagasiastumisest avalikult ja varakult, et oleks võimalik uue juhi kandidaate esitada (kui seda vajalikuks peetakse).

Aga a/ü vara?

Ilmselt peavad ühistud oma rahakotte kergendama, kui a/ü lakkab eksisteerimast, sest ühteist meil arvel on. Võib-olla aga korraldame oksjoni ja saadud raha jagame viimaste a/ü liikmete vahel. Ootan häid ettepanekuid.

Ja ongi kõik?

A/ü teemal ma enam lehes sõna ei võta. Aga ma arvan, et mu iseloom selle ameti mahapanemisega ei muutu ja endiselt olen valmis vajalikul momendil ässituskirju ja üleskutseid kirjutama ning seal, kus vajalikuks pean, sõna sekka ütlemata.

Ehk jäi midagi ütlemata?

Parem olla hea sekretär kui kehv a/ü esimees (kuigi, kauaks sekretäri kohtagi siin firmas vaja on?).

DEFITSII! DEFITSII! DEFITSII!

Kuna on kuulda rahulolematust infopuuduse üle defitsiitsete kaupade jaotamisel, siis rahuldan lugejate uudishimu selle kohta, millist kaupa kui palju eraldatud on ja kui palju üldse nimekirjades rahvast on. Kuigi tuntakse huvi ka nende vastu, kes millegi õnnelikuks omanikuks saanud on, pean ma sellist uudishimu ebaterveks ja nimesid avalikkuse ette tooma ei hakka. Kaubad on jaotatud loosimise teel, mis ei tohiks olla kellelegi üllatuseks, sest seda andsin teada juba aprillikuu lehes. Onupojapoliitikaga tegemist pole olnud ja endal mul loosiõnne pole olnud.

Nüüd aga lubatud info:

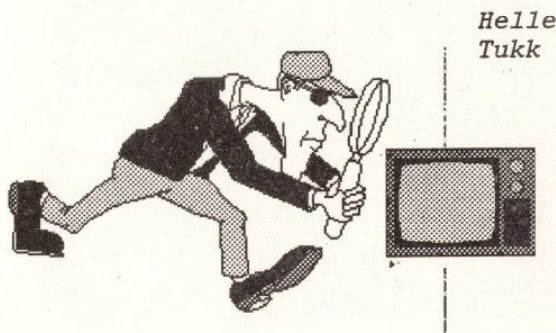
Värvitelereid soovib 71 inimest, eraldatud pole ühtegi. Sügavkülmikutekute soovijaid on 54, samuti pole ühtegi eraldatud. Külmkappe soovivad 3 inimest, 31. juulil eraldati 2 külmkappi "Snaige" ja üks "Saraatov". "Vjatkat" ootab 40 inimest, aga kuna neid on kaubandusvõrgus saada, siis on soovitav ise hankida, kui raha jätkub. Tsentrifuugiga pesumasinaid ootab 39, tulnud pole ühtegi. "Riga" pesumasinaid tahtis 14 inimest ja 10 neist on saanud, kes "Riga", kes "Volga", kes "Oka". Tolmuimejate ootel on 58 inimest ja 4 neist on saanud "Tshaika" ja 3 "Vjhr".

Kõige rohkem on pakutud mööblit, aga enamasti pole seda tähetud. Kaks meest on

saanud seinasektsiooni, üks pere magamistoa "Annika" ja üks köögimööbli "Kadri". Õmblusmasinaid on pakutud mitmel korral, aga kuna 23-st tahtjast enamuse ihaldab universaalset "Veritast", siis on ainult 3 õmblusmasinat "Tshaika" omaniku leidnud. Autode järelkärude soovijaid on 16, motobloki 6, kumbagi pakutud aga pole.

Ja ongi kogu kaup, mida nii suure piirkonna peale on muidugi häbematult vähe. Jääme ootame paremaid aegu.

Märkusena olgu lisatud, et siintoodud arvud puudutavad ainult Valtu piirkonda, Ingliste teeb oma kauba jaotamist ise.

NB!

Tänases lehes hakkame avaldama AUGUST ISAKU päevikut, mis kajastab sõjamehe teed I Maailmasõjas. Päeviku koos fotodega andis Inglise Muinsuskaitseklubile üle koos avaldamisloaga tema abikaasa Alma Isak.

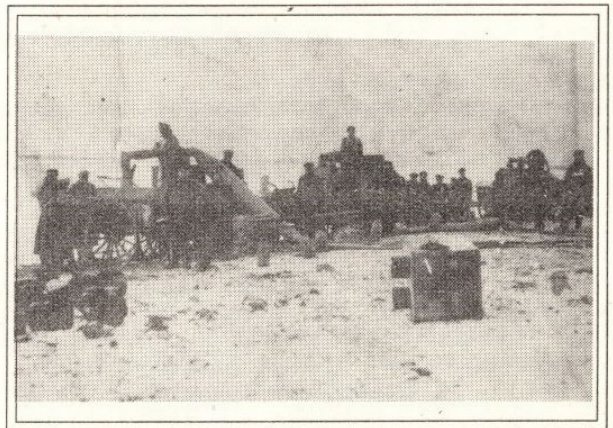
Algus lk. 10

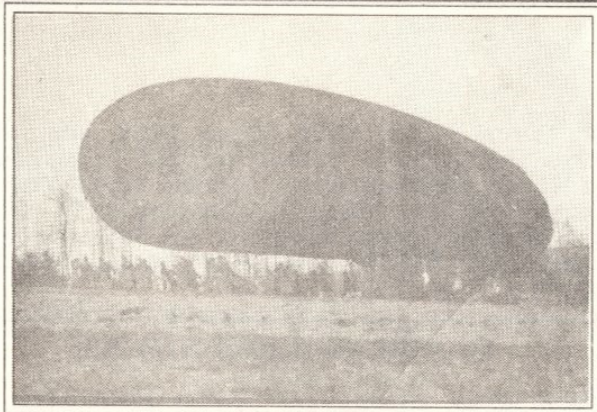
Petrogradis 1915 a.

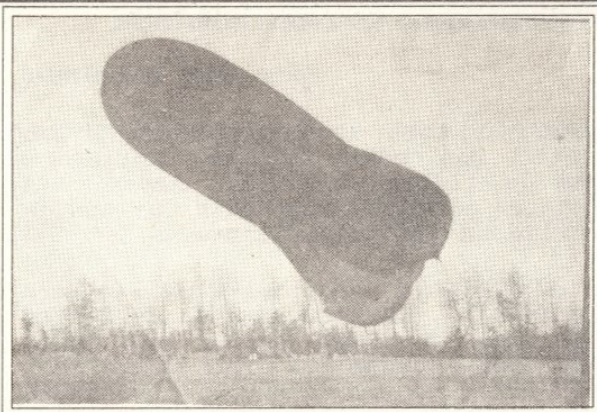
Gaasi tegemine Lätimaal 12. nov. 1915 a.

Sõjaväljal 1915 a.

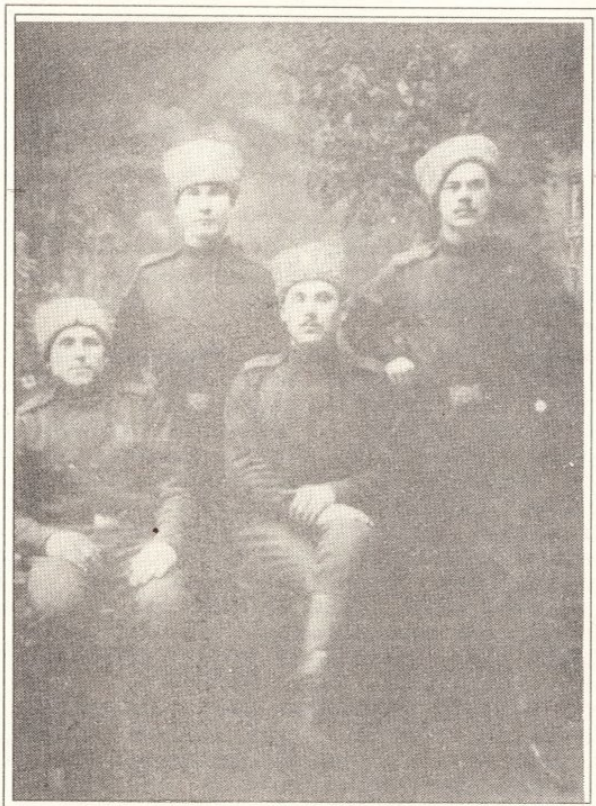

Sõjaväljal 1915 a.

25. aug. 1915. Aerostaat stardivalmis
Tüüna jõe lähedal Lätimaal (15 km Riiast)

Gaasi viimine õhulaeva täiteks 100 m³
pallidega (13 nov. 1915 a.)

Minu sõjakaaslased Petrogradis
1915 a.

August Isak 1916 a.

PREEMIAREIS OTSAMTSIRASSE

Päev enne ärasõitu.

TIINA TAMME: Oli tore, sest saime ujuda Mustas meres. Vesi oli väga soolane. Korjasime merekarpe ja ilusaid kivisid. Päeval oli õudselts palav. Pärast olime kõik põlenud ja osadel tulid ka villid selja peale.

JANEK KIVIMURD: Leiba tõime otse küpsetustsehhist, mis asus kaugel. Järjekord oli väga suur ja luugi juures oli õudne trügimine, vahel pidime 2-3 korda käima, ene, kui leiva kätte saime. Leib oli nisujahust tehtud ja kaalus 2 kg. Alguses ei maitsenud, aga nüüd ei tahagi enam rukkileiba.

KALEV KANTS: Otšamtširasse minnes sõitsin ma esimest korda lennukiga. Algul oli natuke kõhe tunne, et kuidas on, kuid häda polnud midagi. Õhkutõusul oli seest õnes tunne, aga see läks ruttu mööda. Kui olime juba kõrgel, vaatasin kohe aknast välja, kuidas seal all ka on. Maandumine oli kõige hullem, Siis hakkasid kõrvad valutama. Üldiselt oli lendamine üsna põnev.

SIRLI PAILK: Otšamtširas oli tõesti lahe. Eriti meeldis mulle Must meri ja mäed, kus käisime Ritsa järve vaatamas. Kohalikud inimesed suhtusid meisse hästi - lubasid hobusega sõita ja kui said teada, et oleme eestlased, ütlesid, et eestlased ja grusiinid käivad ühte teed tulevikus suhtes. Kahju, et kõik ilus otsa saab, aga kodus on siiski kõige parem.

KRISTEL PAILK: Suhhumi botaanikaaias meeldis kõige rohkem Bambusepatrik ja banaaniaallee. Seal lähedal oli ka ahvide kasvandus. Mõned olid osavad ahvid, teised aga laisemad.

RAUNO SULU: Ühel päeval sõitsime Novõi Afoni koopaid vaatama, need on merepinnast 220 m kõrgusel. Käisime seal seitsmes koopas, teekond oli 1,4 km pikk. Kõige suurema koopa pikkus oli 260 m, kõrgus 50 m ja laius 70 m. Nendes koobastes oli ka järvi, mille vee soojus oli 10-11 kraadi. Õhu soojus oli koobastes vaid 10-13 kraadi. Seal põlesid ka värvilised tuled ja mängis gruusia rahvamuusika.

AIRI LOHK: Puhkebaasi territooriumil kasvasid palmid, banaanipuu ja suured puud, mille all oli palavatel päevadel hea end jahutada. Kohe aia taga oli suur jõgi, kus sai ujuda. Meie maja kõrval oli aga tiik, kus õhtuti ja öösiti krooksusid konnad. Ükskord ujus seal isegi ligi meetri pikkune must madu. Õhtuti võis näha ka nahkhiiri. Lähedal asus hipodroom, kus mõnel päeval võis ka hobuseid näha, kuid tavaliselt sõid seal lehmad ja sead. See oli tore koht puhkuse veetmiseks.

ERVIN LAANVEE: ON hea, et Valtu koolil oli sel aastal võimalus saata oma parimaid õpilasi kaugele lõunasse suvepuhkust veetma. 14 päeva

oli laste jaoks küll liiga pikk aeg, kuid teine keskkond ja rohked muljed leevendasid kindlasti koduigatsust. Lapsed nägid, kuidas elatakse mujal, tundsid subtroopilise kliima häid ja halbu külgi ning eks see avardas nende silmaringi. Täname osauhitud ja ametiühingut toreda reisi eest.

10 PÄEVA ILORI KÜLAS

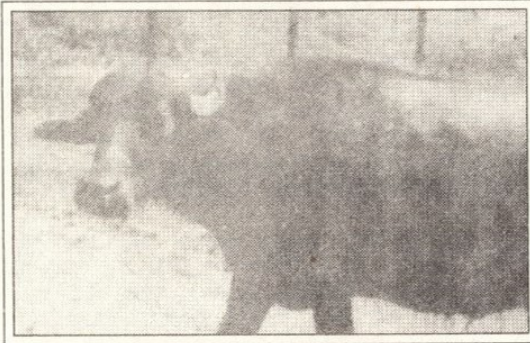
Kuna meie puhkebaasi kohta Abhaasias oli kuulda väga vastakaid arvamusi, otsustasin sellel suvel ise seal ära käia ja tegin kindla otsuse oma muljed ajalehe kaudu teistele jagada. Alljärgnevat ei tule võtta reisikirjana, mis kujuneks minu pikalevenivat kirjutamisviisi arvustades järjejutuks, vaid ehk hoopis reklaamina.

Meie puhkebaas Ilori külas ei võtnud meid vastu tavapärase plantaani rohelusega palkmajade kohal, mis oleks varjutanud meie esmase mitte kõige parema mulje lõunamaale omasest rüpasusest, linna- ja külatänavatel vabalt kõndivatest koduloomadest, niitmata rohust puhkebaasi alal, algselt kena veesilmana mõeldud, nüüd aga läbipaistmatu veega mudalombist, sest mõni nädal tagasi olid territooriumi asustanud päevakoerte suuruse ja väljanägemisega ussid, kes olid hävitanud kogu puude roheluse. Maad kattis kuivanud lehtede kiht ja puud nägid välja nagu meil hilissügisel. Ussid tükkisid tuppa ja kööki, kukutasid end puudelt kaela, nii et esmamulje oli meil, öisest lennureisist vintsutatutel päris masendav. Lisaks veel eelmiste puhkajate poolt mitte kõige paremas korras maha jäetud elu- ja olmeruumid, samuti see, et parajasti puudus elekter ja vesi ja juba me mõtlesimegi, et kuidas need 10 päeva ära elada. Esimene päev venis nagu kummipael, juba oli elamine sisse seatud, ruumid koristatud, esimene sööki valmistatud, aga aeg alles lõunas. Lapsed tegid tutvust kohaliku 4-kutsikalise koeraperega, käisid jõevett proovimas. magama heitsime varakult lootuses, et hommik on õhtust targem.

Hommikul võtsime suuna ~~Otsamtširasse~~, algul turule, seejärel mere äärde (jalgsi, sest buss oli katki). Augustikuu lõunamaa turul leidis kõike - arbuuse, meloneid, virsikuid, viinamarju, pirne, ploome, punast pipart, tomateid ja ka kartuleid. Virsikute ja viinamarjade hind 10 rubla kg ei olnud küll igapäevaseks ostmiseks taskukohane, aga ülepäeva võis ka neid endale lubada, rääkimata kolmerublastest pirnidest-ploomidest, mis igapäevaseks said, sest selleks me ju sinna läksimegi, et puuviljadest isu täis süüa.

Esimese päeva Must meri võttis meid vastu kõrgete lainetega, mis väiksemad lapsed kiljuma ja emad muretsema pani. Lainetusest hoolimata ei saanud lapsi merest kuidagi välja, sest vesi oli soe. Mererand aga näitas, kui must Must meri tegelikult on, millist sodi lained kaldale toonud on ja millist inimeste poolt kaldale jäetud rämpsud nad uuesti merre

AARE HINDREMÄE fotod.

viivad. Hoolika mahavaatamise tulemusena jäid meie jalatallad siiski terveks. Esimesel päeval huupi valitud supluskoht, mis kümneks päevaks "meie kohaks" jäi, oli õnnestunud, sest madalat lastele suplemiseks sobivat vett jätkus pikalt.

Õhtul puhkebaasi jõudes ei olnudki vool ära ja ka vesi oli olemas. Me tegime koos süüa ja tundsime end juba päris hästi.

Ja nii hakkasid meie päevad mööduma. Ilusate ilmadega mere ääres, pilviste ilmadega ratastel (buss sai neljandaks päevaks korda).

Käisime ka meie ära Novõi Afoni koobastes, mis esimesel momendil hirmuäratavatena tundusid, hiljem aga vaimustust äratasid, ja Suhhumi ahvikasvanduses. Jõudsime ka mägedesse, kuid nägemata jäi maaliline Ritsa järv. Kohaliku kaubandusvõrgu külastamine eriti tulemusrikas polnud, sest valdavaks on komisjonikaubandus, kust ostmiseks pole jõudu, riiklikes poodides aga ostmisväärsed vähe. Mõistatuseks jäi, mida kohalikud elanikud söövad, sest toidupoodides valitses sõltumata kellaajast pidevalt tühjus - me ei näinud kordagi piima, koort, vorsti nägime turul ja see polnud sugugi isuäratav, poes olid üksikud kalakonservid, barankad, kõrsikud. Poiste meeliskohaks sai mere äärest tulles autodroom, kus rubla eest sai tükk aega sõita.

Lõunamaa soojadel pimedatel õhtutel maitseid hästi gruusia vein ja arbuusid, mida võisime lõhkemiseni süüa. Peebule ja Margusele jääb muidugi kauaks meelde hilisõhtune käik arbuusipõllule kohaliku teejuhi eestvõttel, mille tulemuseks oli 6 suurepärase arbuusi. Lastele jääb kindlasti meelde ka kohtumine kohalike lastega, kus juba rusikadki käiku läksid ning mis tänu kohalike ihukaitsjate sekkumisele siiski hästi lõppes. Omaseks sai kohalik koerapere, kes meid kurvastades igal hommikul ära saatis ja rõõmuga õhtul vastu võttis. Nendega jagasid lapsed oma toidu ja õhku rippuma jäi

laste küsimus, mis saab koertest talvel, kui puhkebaas tühi on. Korruga märkasime, et ka ussidega võib harjuda. Kui õhtul voodiriided korralikult ära raputada, lagi ja põrand ära pühkida, siis sai päris rahulikult magada.

Nii jõudiski kätte kümnes päev. Viimane käik turule, viimane suplus lastel Mustas meres, asjad kokku, toad korda, laste hüvastijätt koertega ja lennujaama. Kui eelmisel õhtul ei tahtnud lapsed ärasõidule mõeldagi, siis nüüd ei tahtnud keegi mõelda, et ärasõit võiks millegi tõttu edasi lükkuda, mida ka õnneks ei juhtunud. Ja nii nagu meie abikaasad meid 10 päeva tagasi Tallinna lennujaamast ära saatsid, nii nad nüüd öösel meid ka vastu votsid, mis näitab, et meist ka vahepeal puudust on tuntud. Omapoolsetest muljetest rääkisid põhiliselt lapsed, meie aga kuulsime vahepeal Eestimaal toimunust, millest me kaugel peaaegu üldse ei teadnud.

Lõpetuseks tahan ma öelda seda, millest ma oleks ilma jäänud, kui ma poleks sel suvel puhunud Musta mere ääres. Mul oleks senini teadmata, kuidas maitseb kuum, otse ahjust võetud lavash ja naturaalne viinamarjavein. Mul oleks nägemata kohalike autojuhtide viisakus sõiduteel magavate veiste ja sigade suhtes, kellest mõeldutakse aupaklikus kaares, ilma neid häirimata ja ma ei kujutaks ette, et linnas haljasalal rohtu nosiv lehm või lennujaama territooriumil end hästi tundev priske siga on seal tavapärane nähtus. Muidugi poleks ma nii pruuniks saanud, kui ma olen ja mis kõige põhilisem, mul oleks jäänud tundmata, kui hea on mõni aeg olla kõigist töö- ja olmemuredest nii kaugel, et need isegi meelde ei tule. Ja kui ma varem arvasin, et suur lollus oli rajada ühel majandil puhkekodu nii kaugale, siis nüüd ma nii enam nii ei arva ja soovitan ka teistele puhkust Musta mere ääres ning miks ka mitte Kaiu-Valtu puhkebaasis, kus ööpäev maksab ainult 1 rubla. Nii odavat öömaja temujal lõunas ei leia. Kuidas seoses iseseisvate riikide tekkimisega puhkebaasiga jääb, see on juba iseküsimus.

H. Tukk

P.S. Minuga ja minu lastega koos puhkasid 17.-27. augustini Musta mere ääres Eve ja Helen Piir ning Niina, Piret ja Peep Lepikult.

SISSEJUHATUS

Minu mälestused Esimese maailmasõja algusega

1914

18. septembril 1914.a. olin vasta võetud sõjaväe teenistusse Tallinna sõjaväe komisjoni poolt. Paar päeva hiljem algas sõit Kopli jaamast teenistus kohale pealinna Petrogradi. Olin määratud õhusõidu väkke ja tagavara pataljon asus siin. Õppus kestis siin märtsi lõpuni 1915. Siit kolisime endid rongile ja algas sõit sõja tandri lähemale.

Prest-Litovski linnas kolisime vagunitest, asusime elama kindlusesse, kus maa sisse tehtud kasarm oli meile ulualuseks kaks kuud. Siit asusime linna elama, paar kilomeetrit kindlusest, korteriks juudi kirik. Neid oli siin mitu, ja enamik kõik sõjaväe kasutuses. See jäi meile koduks kunni 27. maini.

Lisakolu, kastid, kohvid ja muud niisugused (neid oli igal kodust tülles) likvideerisime ära, ja jäime harilikku sõjamehe seljakotiga rahule. 27. mai õhtul asusime vagunitesse ja raudruun viis meid tule liini poole. Loodus, mis täies ilus õitses, ei suutnud ka seda rusuvat tunnet palju lahutada. Vahete vahel kostis mõnest vagunist laulu elin, mis nagu pool vägisi näis sündivat.

Järgmine päev jõudsime Lublini linna. Peatusime siin mõned tunnid, ka lisati meile padrunisi juurde ja haava sidemed anti igale. Välja sõites mõne tunni sõidu järele Lublinist oli juba näha sõja jumala ohvri paikasi. Ei olnud muud näha elamutest, kui ainult ahervared, kõik oli maatasa.

See oli mälestus sellest, kui sõja algul Austria väed olid Venemaa sisse tunginud. Praegu oli aga kaugemale tagasi löödud.

Õhtuks jõudis meie rong Austria piirile, kus ta väikese jaama ees peatus. Liivasel pinnal, mis oli kaetud mõne kidura männiga, paistsid valged ristid. Neid vaatama minnes leidsin ka kahe eesti sõjamehe kalmud. Järgi jäänud surma kandidaadid olid neile nimed ema keeles peale kirjutatud.

Enne pimedat jõudsime ka üle Saani jõe, mille kallastel ka palju ohvreid langes. Mõne kilomeetri seal pool jõge, Nissno jaamas ronisime rongist välja, seega olime kohale jõudnud. Teised valmistasid liini lähemale minekuks. Kolm meest jäeti mahajääva kraami juurde, mina üks neist.

Elasime siin mõned päevad rahulikku elu, 4. juunil, kui kasakate väeosad meist mööda hakkasid valguma, mõtlesin, et on tegemist väeosade ringi paigutusega. Tegelikult aga oli tegemist taganemisega.

Ka meie omad tulivad õösel liinilt ära ja hommikul hakkasime ka meie astuma Venemaa piiri poole. Vadisime 20 kilomeetrit maha, peatusime ühes külas ja ööbisime ka siin. Hommikul jatkasime taganemist, sedapuhku 30 km ja jõudsime üle piiri. Jaanossi linnakesesse paigutasime oma kraami tühja kuuri alla ja jäime ka ise kolmekesi varustust valvama kuni 16. juunini. Siis algas jälle väeosade liikumine. Öö läbi venis hall kõis kui otsata madu mööda tolmust teed, seda ülesse keerutades.

Hommikuks jõudsid ka meie omad seia,

peatusid meie juures, et veidi süüa ja jälle edasi.

Meie laadisime oma kraami autosse, sõitsime 15 km edasi Odrotsi küla kiriku õuele, seal seisid meie omad lõunatamas. Jagasime autos oleva varustuse vankrite peale ära ja ruttu tagasi Jaanossi mahajäänud varustuse järele. Vahepeal oli siin linna servale veikesed kraavid lõigatud ja neis patareid kohale seatud, et vaenlast, keda õhtuks siia oodati, veidi segada. Meessoost isikud alla 60 a. olid kohustatud ühes sõjaväega taganema, kui mitte üksi, siis perekonnas.

Ka meie toimisime ruttu. Mis autosse enam ei mahtunud, jõkke, bensiini aamile auk sisse ja vette. Ka seebikiviga sai sama toimitud. Leib, mis liigne oli, koristasid kohalikud elanikud, kes omale tuppa, kes taganedes moonaks kaasa. Naiste ja laste nutt ja ohked, mis oli tekkinud järsust perekondade laostamisest, oli kuulda ümberringi. Selliste helide saatel lahusime linnast, et leida oma roodu.

Kiriku juurest, kuhu tema meist jäi, ei olnud teda enam. Oli juba pimedik, kui kiriku juurest liikuma hakkasime. tee liivane ja mägi takistas sõitu. Tuli tihti peale autos olevaid rihmapuntraid rataste alla loopida, et paigast liikuma saada.

Päev oli hommikul suures kõrges, kui oma roodu üles leidsime. See asus Keltsa külas veikese oja kaldal.

Järgmisel päeval sõitsime kolmekesi Lubliini intendatuuri oma toidu tagavara täiendamaks.

20. juunil lahusime Keltsast, et uut paika otsida, järgmiseks peatuse paigaks oli meil suur mõisa rohuaed 30 km Keltsast. Aga enne meid juba paljaks riisunud, nii et midagi suhu panna sealt polnud. Aga puhkamiseks meile kohane, ja see kestis teise päeva lõunani. Täna sai taganatud 35 km. Jäime peatuma Pääski alevi juur männi metsa alla. Tagavara moon sai Lubliinis vaguneisse laaditud, üks mees jäi ka vaguni saatjaks, mina jäin kansalei juure. Nii siis oli minul nüüd kansalei valve ja gaasi tegemine aerostaadi jaoks. roodust olin ikkagi lahus. Käisin siit ka roodus, see asus liini lähemal staabist 6 km. Raha kast sai sinna viidud palgamaksmiseks, ja mina valvena kaasas. Austria ja Saksa lennukid käisid meile siin oma mädamune munemas, aga ilma tagajärgedeta, kahjustust suurt need pommid ei teind.

2. juulil tulim jälle oma rühma tagasi, see oli alles Pjaskis. Järgmisel päeval viisime oma aparadid jõe kaldale gaasitegemiseks valmis, hommiku vara pidi töö algama.

Õösel aga äratas meid sõja pasun ja ennem kui koitma hakkas, olime juba mitu kilomeetrit teinepool Pjaskid. Kaugemale ei olnud võimalik taganeda. Aparadid, mis gaasi tegemiseks said valmis pandud, tulevad ka jõe äärest ära tuua.

Haavatute voorid, mis meist õösel mööda voorisid ägades, oli tõendiks, et liin on puruks pektud.

Olime jällegi mõisa rohuaias, seal kuhu õösel peatama olime jäänud. Tõime oma kolud jõe äärest ära ja ootasime oma roodu.

Hommikul olime oma pere jälle kõik kooos, veike puhkus, et jõuaks pageda. Meil viiendal rühmal, mis eri ülesanneteks oli moodustatud,

oli käsk kaugemale minna. Mina ja kaks venelast saime omale kaaslasteks lehmad, need olid muidugi põgenikkude omad.

Teised sõitsid hobustega ees ja meie lojustega järel. Oli palav ja väsitav. Lõunani jõudsimise hobusemehe silmas pidada, siis aga kadusid need silmist. Järsku oli tee kahe haruline ja meie seisime nõutult, kasutasime oma pead, aga kahjuks valesti. Uitasime teadmatutes mööda küla, mis asus jõe ääres, ja lõpuks otsustasime mööda jõe kallast teise tee peale minna. Saime ka teada, et omad on tõeste teist teed läind, sillast aga olime tükk maad eemal, teine pool jõge paistis mäe otsast alevik. Karjapoised näitasid meile madalama koha, kust võimalik on läbi minna. Teised võtsid endid riidest

lahti, mina aga koos mundriga kabu nõõri otsas jõkke, ja otse läbi vilja aleviku poole. Siit leidsime ka oma rühma, aleviku pargist.

See osutus Lentsna aleviks 40 km Pjaskist. Peatusime päeva, järgmine päev läksime 8 km edasi. Pukatsova alevisse jäime peatuma. Asusime gaasi tegema ja toimetasime seda 100 kuupmeetri pallitis roodu, mis asus meist 25 km Veskovitsa külas. Nõnda tegutsesime siin üheksa päeva.

(Järgneb)

Ülevaade a/ü rahade kulutamisest (vt. ka lk. 5)

Seisuga 1. september on a/ü makse laekunud 11 626 rubla (rajooni minev summa on juba maha võetud).

Kulutused:

1. Toetused kokku	8780.-
sellest emadepäevatoetus	4960.-
koolitoetus	3600.-
avalduste põhjal	220.-
2. Palkadeks	2020.-
3. Preemiateks	800.-
4. Kooliõpilaste preemiareis	700.-
5. Lasteaia raadio	700.-
6. Projektor "Talveklubile"	300.-
7. Kooli- ja lasteaia lõpukingid	325.-

13 625.-

Et keegi mu arvutusoskust kahtluse alla ei seaks või ei arvaks, et a/ü päris võlgades elab, lisan, et eelmisest aastast jäi meil raha üle 3889 rubla, mis võimaldab sel aastal rohkem kulutada, kui maksudega laekub.

KOOLIAASTA ALGAS

Kooliaasta 1991/92 on alanud. Tänavu on see tähtis sündmus toimunud iseseisva Eesti vabariigi lipu all ja tema seaduste järgi. Koolikorralduslikud ettekirjutused on muutunud, hariduse eesmärgil uuenenud, kuid õpilased, õpetajad ja lapsevanemad on pärit ENSV-st. Sellepärast tuleb tänavu koolis raske adraseadmise aasta.

Valtu 9-kl. Kooli õpilaspere on tänavu 190 liikmeline. Neid õpetab 15 õpetajat. Suurimas (IX) klassis õpib 27 ja väiksemas (III) 11 õpilast. Esimest korda astusid meie kooliuksest sisse 24 õppurit, üks õpetaja ja raamatupidaja. Õpetaja Laanvee ootamatu lahkumise tõttu oli Raskusi eesti keele ja kirjanduse õpetaja leidmisega. Viimasel augustinädalal saime kokkuleppele õpetaja Raili Palloniga, kes tänavu neid aineid meil õpetab.

Ülemineku-aeg ühiskonnas tekitab alati probleeme. Nii ka koolis. Programmidele ei ole suudetud trükkida vastavaid õpikuid, ajaloos ja geograafias on ette nähtud õpetada NSV Liitu, kuid niisugust riiki enam vanal kujul ei eksisteerio jne. jne.

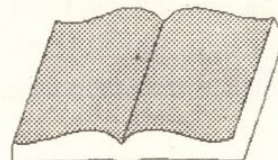
Palju on probleeme ka kooli majanduselusel. On ju kallinenud elekter, küte, mööbel jne., mis tingib Raha täpsemat lugemist. "Riigikõis - las lohiseb" mentaliteedist tuleb lahti saada. Kolmerublane koolilõuna võib mõne lapsevanema rahakotile liialt suur olla.

Abistava käe on siin ulatanud vald (maksab sellest ühe rubla) ja Valtu POÜ (toetab lasterikkaid peresid).

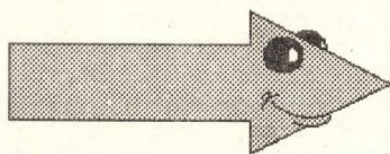
Me peame püüdlema selle poole, et meie õpilased oskaksid elada iseseisvas Eesti Vabariigis, kus hakkavad valitsema turumajandus ja tänapäeva kultuuririikidele omased ühiskonnasisesed suhted. See ei ole kerge, sest et õpilasigi muuta, peame kõigepealt muutuma ka ise. Teatavasti on aga enda tõekspidamiste muutmine väga raske. Haridus ei saa enam olla pealesurutav ja tülikas kohustus (kohustuslik keskharidus), Mida tuli anda kõikidele 99,9%-liselt, vaid väärtus, mille eest tuleb maksta hoolsa õppimisega. Tarkused ja oskused lähevad hinda - neid omadusi saame kasvatada aga peamiselt kooli kaudu.

Algab otsimiste ja loodetavasti ka leidmiste aasta. Möödunud poolsajand nõuab oma osa veel palju aastaid, kuid arengut ei saa peatada miski.

Koolijuhataja KALJU RAHU

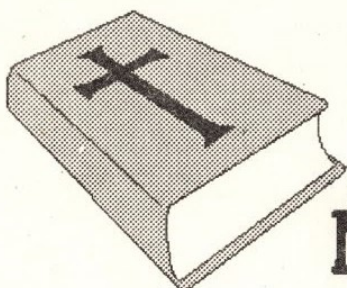

KUULUTUS

MARJE LEMBER soovib vahetada oma ühepereelamu Hertus 3-toalise korteri vastu Kaereperes. Maja saamise tingimuseks on loomakasvatuses töötamine. Soovijail teatada ENDEL MALTSARILE.

MÄLESTAME

IGNATI BORTNIK

sünd. 13.05.1914
surn. 15.04.1991

ENDEL MEINBERG

sünd. 03.05.1919
surn. 11.05.1991

MÄRIA MUULMANN

sünd. 24.02.1907
surn. 07.06.1991

JAAK SUSSI

sünd. 15.02.1947
surn. 04.07.1991

THERESE MIILEN

sünd. 15.07.1922
surn. 23.08.1991

**LEIDA JOHANNA
VELBERG**

sünd. 15.12.1912
surn. 29.08.1991

RICHARD RANNULA

sünd. 24.02.1912
surn. 20.09.1991

Toimetaja: AARE HINDREMÄE
Makett: PRIIT PETTAI
VALTU LEHT.

Toimetus:
203 500 Rapla maakond, Rapla sjk.
tel. 62-632. Trükiarv 700. Tasuta.
Maht 1.5 trükipoognat
Trükikoda "Kommunaalprojekt"

Tell 364.

Ajalehe makett on valmistatud
"Eesti Kaubakompanii" arvutil IBM 286 AT
"KOUWELL"
pakettide "Word of Windows", "Page
Maker 4.0" ja "A&L" abil.